

ЕКОНОМІКА

DOI [https://doi.org/10.58442/2522-9931-2023-24\(53\)-56-71](https://doi.org/10.58442/2522-9931-2023-24(53)-56-71)
УДК 331.5

Ануфрієва Оксана Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-8465-1681>
asp_bsngo@ukr.net

ВИКЛИКИ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. У статті проаналізовано сучасні виклики, які визначатимуть соціально-економічний розвиток України на найближче майбутнє. Основна увага зосереджена на детермінантах ринку праці країни і перспективах покращення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Окреслено критичні проблеми низької конкурентоспроможності і адаптованості українського ринку праці, які призводять до структурних диспропорцій, міграції робочої сили, зростання безробіття, соціального напруження у суспільстві. Агресивне вторгнення ворога на Україну в лютому 2022 року докорінно змінило життя громадян нашої країни і вплинуло на економічне і соціальне життя переважної більшості країн Європи й світу в цілому. Не торкаючись багатьох болючих питань, які виникли під час війни, розглянемо лише один аспект – ринок праці і ті виклики, які визначатимуть наше життя в найближчому майбутньому. Ринок праці сьогодні не можливо розглядати тільки на національному рівні, це глобальний ринок. І якщо ми прагнемо до рівноправного економічного і соціального партнерства ми маємо бути готовими до викликів сьогодення. Тому важливо аналізувати місце України в міжнародних рейтингах конкурентоспроможності, оцінювати показники, які знижують цей рівень, щоб передбачити і врахувати всі наслідки у стратегічному розвитку та своєчасно впливати на ситуацію. А ситуація в країні не проста: вимушена міграція за кордон професійних кадрів з країни, вступ до лав ЗСУ, працевдатної молоді, нестабільна робота багатьох підприємств та ін.

Втім життя, в тому числі економічне, триває. Бізнес робить все можливе, щоб зберегти компанії і продовжити працювати. До чого нам треба готуватись, оскільки ми переживаємо найбільшу кризу на ринку праці України за останні тридцять років. Другий рік війни демонструє нам, що ринок праці, який скоротився у 15 разів у порівнянні з довоєнним роком, наразі адаптується і відновлюється, демонструючи певне відродження.

Ключові слова: конкурентоспроможність економіки; детермінанти ринку праці; соціально-економічний розвиток країни; світові індекси розвитку країн; конкурентоспроможність України.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Українська економіка, після падіння на 4 % у «ковідних» 2020–2021 роках, готувалась реалізувати у 2022 році зростання у 3,2 %. Однак російське вторгнення докорінно змінило соціально-економічну ситуацію. За оцінюванням Київської школи економіки, тільки прямі втрати інфраструктури, підприємств, житлових будинків вже становлять майже 136 млрд доларів. До Європи виїхали близько 8 млн українських громадян. За опитуванням ООН 85 % українських біженців – це жінки, 47 % мають вік від 35 до 59 років, ще чверть – від 18 до 34 років, 47 % мають вищу освіту. До війни 73 % із них працювали. До шкіл у Європі пішли 2,25 млн українських дітей, а це майже половина від тих, хто ще рік тому навчався вдома. Роботу наразі мають близько 60 % людей працездатного віку, загальний показник безробіття близько 30 %, а за даними пенсійного фонду номінальна зарплата станом на кінець 2022 року зменшилася на 5 %, а реальна (з урахуванням інфляції) – на понад 20 % [1], [2], [6].

Це невтішні реалії, в яких ми живимо. Збиток, завданий економіці України сягає понад 700 млрд доларів і наскільки глибоким буде падіння української економіки сказати важко, але експертні оцінювання свідчать про понад 30 %.

Роботодавці вже об'єднують зусилля щодо напрацювання рекомендацій задля подолання кризових ситуацій на ринку праці у воєнний і повоєнний час. Зрозуміло, що необхідна активізація всіх інституцій-стейкхолдерів щодо подальшого розвитку і аналізу актуальних потреб ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та прикладним питанням ринку праці присвячені дослідження вітчизняних науковців: І. Бойко, Р. Березовська, А. Калина, О. Кваша А. Колот,

Е. Лібанова, Л. Лісогор, К. Маркевич, В. Мандибура, О. Марчук, І. Петрова, О. Пищуліна, О. Савицький, О. Чернявська, Л. Федунчик, В. Філатов, Л. Шевченко, І. Юрчик та багато інших [17], [19]. Треба констатувати, що більшість наукових розвідок стосувались тенденцій розвитку ринку праці в Україні ще в довоєнний період. Наразі війна внесла кардинальні зміни і в тенденції і в ситуацію на ринку, що змушує науковців і практиків переглядати стратегію і шляхи розвитку ринку праці в Україні.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у дослідженні сучасних викликів, які охопили ринок праці України та окресленні стратегій дій на короткостроковий і довгостроковий період щодо збереження та підвищення конкурентоспроможності економіки країни.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**: проаналізувати сучасний стан ринку праці України;

- актуалізувати тенденції та дослідити місце України у світових рейтингах конкурентоспроможності країн;
- конкретизувати детермінанти сучасного вітчизняного ринку праці;
- окреслити стратегії щодо підвищення рівня конкурентоспроможності України.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичною базою дослідження є аналіз наукових підходів до сутності соціально-економічних процесів з позиції системного підходу та узагальнення сучасних тенденцій на ринку праці.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Методологічною основою є логіко-діалектичний метод пізнання явищ і процесів у сучасних світових і національних економіках, що ґрунтується на загальнонаукових принципах, зокрема логіко-історичний метод; методи аналізу, синтезу та порівняльного аналізу; метод системного аналізу та узагальнення; таблиці та діаграми для компактного й наочного зображення різних аспектів дослідження ринку праці.

У статті використовувались матеріали монографічних досліджень, науково-практичних конференцій, періодичних видань та праці вітчизняних і зарубіжних науковців з питань конкурентоспроможності

ринку праці, а також статистичні збірники України та дані пошукових Інтернет-систем.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

Наприкінці 2022 року федерація роботодавців України спільно з партнерами EU4Skills, GRC.UA провели аналіз ринку праці, залучивши 836 вітчизняних компаній різних напрямів економічної діяльності з 23 областей України до анкетування щодо актуальних потреб ринку праці, наявних вакансій і затребуваних навичок [16].

Результати опитування були презентовані представникам державних установ, профспілок, бізнес-середовища та закладів освіти. Не стало несподіванкою, що більшість компаній підтвердила про зменшення обсягів виробництва, близько 60 % компаній очікують на суттєву підтримку з боку держави і додаткові інвестиції на створення нових робочих місць, придбання обладнання, пошук ринків збуту і навчання персоналу.

Нові робочі місця необхідні, оскільки серед інших проблем у нас наразі критичний відсоток працевлаштованих випускників закладів освіти – 59, що свідчить про дисбаланс і неузгодженість між запитами ринку праці країни і «пропозиціями» закладів освіти [3], [12]. Для порівняння, в Європі цей показник близько 85 %, а в країнах, такі як Нідерланди, Німеччина, Естонія, Литва, Угорщина, Словенія, Швеція, Фінляндія, Австрія, Ірландія та Латвія, де показник працевлаштування випускників сягає за 90 %. Такий відсоток є підтвердженням високої ефективності системи освіти в цих країнах і одним з факторів потенційного економічного розвитку країн [17], [18].

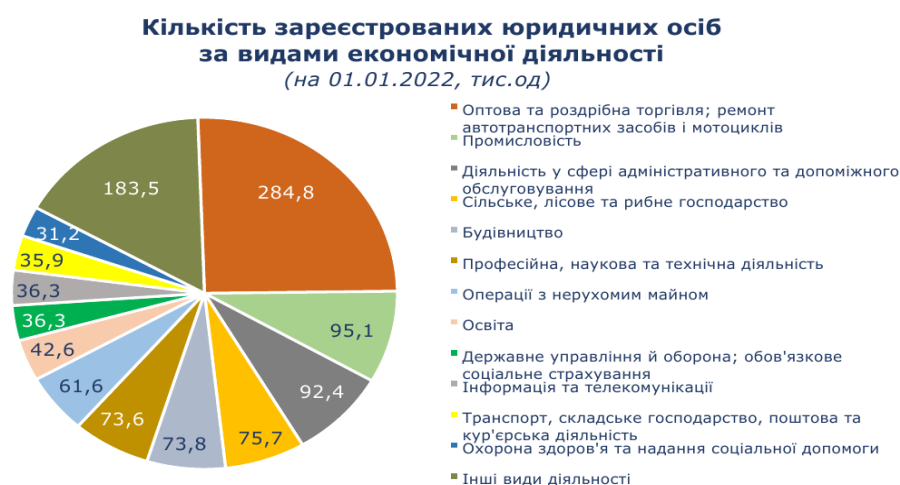

Рис. 1 Ринок праці України за видами економічної діяльності

За даними Державної служби статистики України, станом на початок 2022 року ринок праці за видами економічної діяльності знаходиться в певній структурній диспропорції [13].

Це підтверджує і наявний розподіл економічно активних підприємств за галузями.

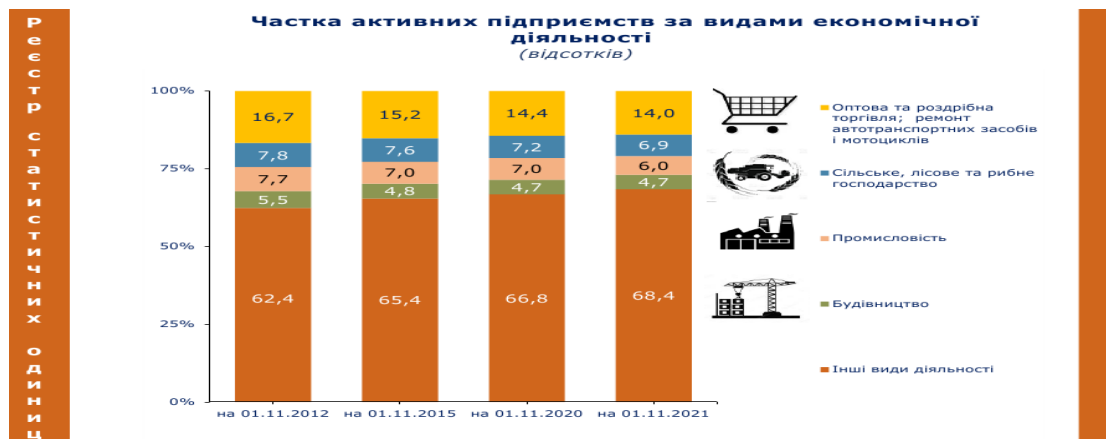

Рис. 2 Економічно активні підприємства України за галузями

Ці дані засвідчують про низький рівень технологічності, наявність структурних диспропорцій на ринку праці, недостатню кваліфікацію робочої сили. А це саме ті фактори, які забезпечують конкурентоспроможність країни на глобальному ринку [5], [11].

Узагальненою оцінкою конкурентоспроможності країн є Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index). Щорічне аналітичне дослідження конкурентоспроможності проводиться дослідницькими організаціями в усьому світі. З 1989 по 1996 роки таке спільне дослідження відбувалось у співдружності європейського Інституту менеджменту (Institute of Management Development, IMD, Лозанна (Швейцарія) і аналітичної групи Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ). З 1996 року ці дві організації випускають свої власні рейтинги [10].

Всесвітній економічний форум розглядає національну конкурентоспроможність як здатність країни та її інститутів забезпечувати стабільні темпи економічного зростання, які були б стійкими у середньостроковій перспективі.

Представники ВЕФ вказують, що конкурентоспроможність національних економік є комплексом дуже різнопланових чинників. Так, на стан економіки негативно впливає неефективне управління державними фінансами та висока інфляція, а позитивний ефект можуть мати захист прав інтелектуальної власності, розвинена судова система та

інші заходи. Поряд з інституційними факторами вирішальне значення мають освіта та підвищення кваліфікації робочої сили, постійний доступ до нових знань та технологій.

Індекс глобальної конкурентоспроможності ВЕФ поєднує 113 змінних. Ці змінні об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність країни, це: якість інститутів; інфраструктура, макроекономічна стабільність, здоров'я і початкова освіта; вища освіта і професійна підготовка; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; рівень технологічного розвитку; розмір внутрішнього ринку; конкурентоспроможність компаній; інноваційний потенціал [21].

Суттєвим є те, що високе значення одного з показників не свідчить про високий рівень конкурентоспроможності економіки країни. Вирішальним щодо остаточної оцінки є комплексна оцінка, яка враховує весь спектр чинників і взаємозв'язок між ними.

Станом на 2022 рік серед 141 країни за рейтингом ВЕФ перші п'ять місць займають: Сінгапур, США, Гонконг, Нідерланди, Швейцарія. Україна посідає 85 місце.

Методика визначення світової конкурентоспроможності IMD World Competitiveness Yearbook європейського Інституту менеджменту (Institute of Management Development) ґрунтується на даних міжнародних організацій, серед яких Організація Об'єднаних Націй, Організація економічного співробітництва та розвитку, Світової організації торгівлі, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та інші інститути, а також 57 партнерських інститутів по всьому світу. Бізнес-клімат у країнах, охоплених даним дослідженням, оцінюється на основі думки аналітиків, опитувань керівників великих корпорацій та фахівців у галузі управління.

Під конкурентоспроможністю країни IMD розуміє здатність національної економіки створювати та підтримувати середовище, в якому виникає конкурентоспроможний бізнес.

Кожна держава в рейтингу оцінюється на основі аналізу 333 критеріїв за чотирма основними показниками ключових аспектів економічного життя країни:

1. Стан економіки.
2. Ефективність уряду.
3. Стан ділового середовища.
4. Стан інфраструктури.

Показники мають рівну вагу. Підсумкове рейтингування здійснюється на основі зворотного співвідношення: дві третини –

статистичні дані та одна третина – експертні оцінювання. Для кожної з економік, охоплених дослідженням, звіт містить детальні описи країни та національної економіки з докладними підсумками щодо загальної позиції в рейтингу та найбільш значних конкурентних переваг і недоліків, які були виявлені на підставі аналізу, який використовується для розрахунку рейтингу.

Поточні дані IMD опубліковано у червні 2022 року. До рейтингу увійшли 64 країни, які оцінювалися за критеріями інноваційності, цифровізації, соціальної згуртованості, що підтримує державну політику, гнучкість, ефективність бізнесу та інші економічні показники.

Лідуючі позиції займають такі країни як: Данія, Швейцарія, Сінгапур, Швеція, Гонконг.

Варто зазначити, що майже всі європейські країни зросли порівняно з 2020 роком. Україна, у свою чергу, у 2021 році посіла 54 місце, що на одну позицію краще за попередній рік. В рейтинг за 2022 рік Україна не потрапила.

Україна за останні п'ять років має такі показники конкурентоспроможності (інформація IMD на червень 2022 р).

Таблиця

**Динаміка показників конкурентоспроможності України
2017-2021 роки [10]**

Показники конкурентоспроможності	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
Загальний рейтинг	60	59	54	55	54
I. Економічні показники / Economic Performance:					
1. Внутрішнє господарство / Domestic Economy					
2. Міжнародна торгівля International Trade	55	58	56	54	54
3. Міжнародні інвестиції / International Investment, Prices					
4. Працевлаштування / Employment					
5. Ціни / Prices					
II Ефективність уряду / Government Efficiency?					
1. Державні фінанси / Public Finance					
2. Податкова політика / Tax Policy					

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6
3. Інституційна основа / Institutional Framework 4. Підприємницьке законодавство / Business Legislation 5. Соціальна структура / Societal Framework	59	59	54	58	53
III Ефективність бізнесу / Business Efficiency: 1. Продуктивність і ефективність / productivity & Efficiency 2. Ринок праці / Labor Market 3. Фінанси / Finance 4. Практика менеджменту / Management Practices 5. Ставлення та цінності / Attitudes and Values	59	55	50	49	50
IV. Інфраструктура / Infrastructure: 1. Базова інфраструктура / Basic Infrastructure 2. Технологічна інфраструктура / Technological Infrastructure 3. Наукова інфраструктура / Scientific Infrastructure 4. Здоров'я та навколишнє середовище / Health and Environment 5. Освіта/ Education	53	53	52	54	51

Показники невісно низькі. Більшість з них знаходяться у діапазоні від 44 до 59 місця (з 64 країн). Найнижчі місця займають показники «Фінанси» і «Здоров'я та навколишнє середовище», відповідно 64 і 61 місце.

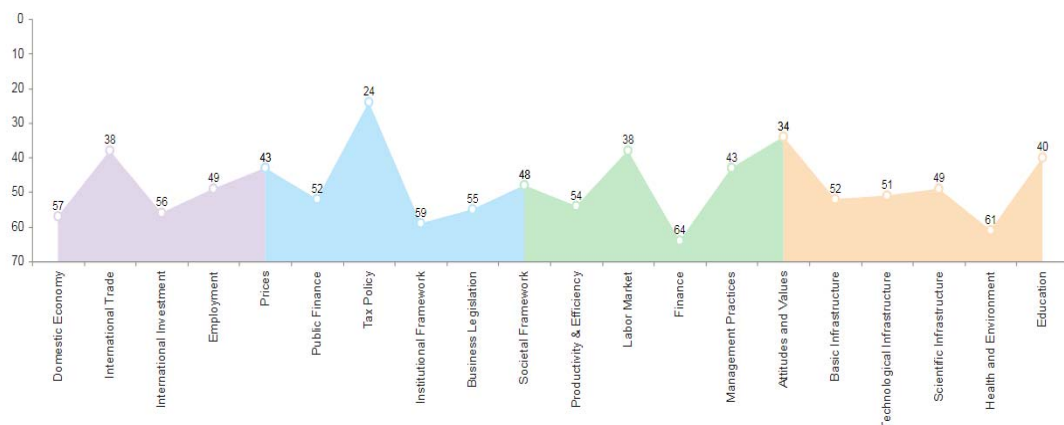

Рис. 3 Ландшафт конкурентоспроможності (початок 2022 року) [10]

Аналізуючи наявні результати стає очевидним, що найкраща ситуація в Україні з показниками «Податкова політика» – 24 місце та «Ставлення та цінності» – 34 місце; «Міжнародна торгівля» і «Ринок праці» знаходяться на 38 місці, «Освіта» на 40 місці.

Досліджуючи проблеми ринку праці важливо розуміти, які показники європейські фахівці вважають визначальними. Це: загальна погодинна винагорода на виробництві (заробітна плата + додаткові виплати), витрати на оплату праці, оплата праці в сфері послуг, рівні компенсації, винагорода керівництва, робочий час, середня кількість робочих годин на рік, мотивація працівників, трудові спори, навчання працівників, робоча сила, зайняті та зареєстровані безробітні, неповна зайнятість, жіноча робоча сила, кількість мігрантів, кваліфікована робоча сила, фінансові навички, залучення та утримання талантів, витік мізків (добре освічених і кваліфікованих людей), компетентні керівники вищої ланки.

І якщо ми хочемо зробити ринок праці в Україні конкурентоспроможним, то саме на покращення цих показників необхідно спрямувати зусилля.

Основними детермінантами сучасного вітчизняного ринку праці є нестабільна ситуація, недосконалість державного управління, яка позначається на відсутності узгодженості дій суб'єктів, скорочення можливостей створення нових робочих місць [4], [12]. Розвиток вітчизняного ринку праці відбувається у динамічному середовищі і імперативом його мають бути:

- забезпечення дотримання правового поля для всіх суб'єктів ринку праці;
- техніко-економічні та управлінські інновації, які забезпечують конкурентні переваги;
- розвитку людського капіталу, його використання та нагромадження, підвищення його якісних компонентів [15].

Детермінантами ринку праці є:

- внутрішні: економічні, демографічні, соціальні, політичні, інституційні, ринкові, інноваційні;
- зовнішні: інтеграційні, міграційні, зовнішньополітичні, зовнішньоекономічні, геополітична трансформація, розвиток інформаційного простору [7], [8], [9].

Враховуючи внутрішні і зовнішні детермінанти стратегія дій на вітчизняному ринку праці у короткостроковій перспективі має передбачати, насамперед, відновлення безпечного середовища для

життєдіяльності та праці, соціальну допомогу найбільш вразливим верствам населення та особам, які постраждали у наслідок війни.

У середньостроковій перспективі, враховуючи обраний Україною курс на євроінтеграцію, основними завданнями має стати: створення передумов розвитку кадрового потенціалу для інноваційної трансформації вітчизняної економіки та спрямованість на зміни у структурі зайнятості населення, що передбачає зміни не тільки за видами економічної діяльності, а і за напрямками освітньої підготовки [2], [14], [19].

Відповідно саме кадровий потенціал – інноваційний та інтелектуальний – у довгостроковій перспективі стає імперативом набуття і збереження стійкого економічного розвитку держави її конкурентоспроможності на глобальному ринку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Об'єктивно оцінюючи сучасну ситуацію на ринку праці, в першу чергу, необхідно зосередитись на підвищенні продуктивності праці, яка є тим тригером, який забезпечить подальший розвиток економіки. Продуктивність праці насамперед залежить від забезпечення гідних умови праці та оплати, залучення новітніх технологій, навчання або перекваліфікацію людей працездатного віку, соціальної безпеки.

Поки на ринку праці не запанує проактивна, стратегічно зважена політика, доти цей ринок буде функціонувати в авральному режимі миттєвого реагування. Необхідно відпрацювання сучасної моделі управління ринком праці, де в пріоритеті є:

- підвищення ефективності використання робочої сили;
- підтримка вітчизняного виробника, створення його позитивного іміджу;
- конкуренція між видами економічної діяльності та сприяння розвитку тих галузей, які потенційно здатні забезпечити робочими місцями значну кількість працівників;
- цілеспрямовано розвивати соціальну сферу, зокрема освіту, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності вітчизняної робочої сили.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження у контексті підвищення конкурентоспроможності ринку праці доречно спрямовувати на вивчення ролі таких нетрадиційних форм зайнятості як фрилансінг, часткова зайнятість, дистанційна робота, аутсорсинг та аутстафінг та інші, а також на неформальну діяльність зайнятих у

домашньому господарстві. Чим більше зростатиме внутрішня трудова мобільність робочої сили та кількість нетрадиційно зайнятих, тим більш гнучкою і незалежною ставатиме робоча сила, що вплине і на конкурентоспроможність ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Відбудова України: принципи та політика, Ю. Городніченко, І. Сологуб, Б. Ведер ді Мауро, Ред. [Електронний ресурс]. Доступно: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [2] Головні тренди ринку праці у 2023 році. [Електронний ресурс]. Доступно: https://biz.ligazakon.net/news/216536_trendi-rinku-prats-v-ukran---2023 Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [3] Е. Жирий, Рынок труда в Украине: кого ищут работодатели и что предлагают. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.unian.net/economics/other/rynok-truda-v-ukraine-kogo-ishchut-rabotodateli-i-hto-predlagayut-poslednie-novosti-amp-11961825.html> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [4] О. С. Кваша, «Ринок праці в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи», *Глобальні та національні проблеми економіки*, вип. 22, с. 1074–1079, 2018.
- [5] Майбутнє ринку праці. Протиборство тенденцій, які будуть формувати робоче середовище в 2030 році. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future-ukr.pdf> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [6] О. Мантур-Чубата, Л. Ваганова, «Ринок праці України в умовах воєнного стану», *Економіка і регіон*, № 2(85), с. 81–87, 2022.
- [7] О. Г. Марчук, «Статистичне дослідження ринку праці в Україні», *Економічні науки*, № 9(49), с. 541, 2017.
- [8] І. Л. Петрова, «Інноваційний сегмент ринку праці: оцінка тенденцій та перспектив», *Демографія та соціальна економіка*, № 1(32), с. 166–180, 2018.
- [9] О. Пищуліна, К. Маркевич, Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації. 2022. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf> Дата звернення: Берез. 10, 2023.

- [10] The IMD World Competitiveness Ranking. [Online]. Available: <https://worldcompetitiveness.imd.org/rankings/wcy> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [11] Ринок праці України: сьогодення і тенденції майбутнього. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://eba.com.ua/rynok-pratsi-ukrayiny-sogodennya-i-tendentsiyi-majbutnogo/> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [12] О. Савицький, Вплив війни: що відбувається на українському ринку праці. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.dw.com/uk/try-misiatsi-viiny-shcho-vidbuvaetsia-na-ukrainskomu-rynku-pratsi-a-62052011/a-62052011> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [13] Україна у цифрах 2021. [Електронний ресурс]. Доступно: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_Ukraine%20in%20figures_21u.pdf Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [14] *Сучасні тенденції розвитку ринку праці в Україні* / Н. Г. Джинчарадзе, О. В. Боков, О. Ю. Гулевич, Т. Б. Вітряк, І. В. Шостак, Г. Т. Куліков, Д. О. Красівський, Н. В. Савченко, О. О. Савенко, Л. Й. Літвінчук. Київ, Україна: ІПК ДСЗУ, 2018.
- [15] *Український ринок праці: імперативи та можливості змін*, І. Л. Петрової, В. В. Близнюк, Ред. Київ, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://ief.org.ua/docs/mg/306.pdf> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [16] Профспілка працівників освіти і науки України. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://pon.org.ua/novyny/10026-razom-zarady-peremogy-ta-vidnovlennia-krainy-rezultaty-doslidzhennia-potreb-rynku-praci.html> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [17] В. Філатов, «Як зміниться ринок праці в Україні через війну», *Економічна правда*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/1/685047/> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [18] European Business Association. [Online]. Available: <https://eba.com.ua> Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [19] І. Петрова, Ринок праці України: суперечності функціонування і перспективи розвитку. [Електронний ресурс]. Доступно: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/petrova_0001.pdf Дата звернення: Берез. 10, 2023.
- [20] Якою має бути Україна після перемоги? Спільний документ експертів «Бачення України 2030». [Електронний ресурс].

Доступно: <https://ces.org.ua/ukraine-after-victory/> Дата звернення:
Берез. 10, 2023.

[21] World economic forum. [Online]. Available: <http://weforum.org/> Дата
звернення: Берез. 10, 2023.

CHALLENGES AND DETERMINANTS OF UKRAINE'S COMPETITIVENESS IN THE GLOBAL LABOUR MARKET

Oksana Anufrieva,

candidate of Pedagogical Sciences, associate professor,
professor Department of Economics, Entrepreneurship
and Management Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-8465-1681>
asp_bsngo@ukr.net

Abstract. The article analyses modern challenges that determine the socio-economic development of Ukraine for the near future. The focus is on the labour market determinants of the country and prospects for improving the competitiveness of the domestic economy. The article identifies critical problems of low competitiveness and adaptation of the Ukrainian labor market leading to structural imbalances, labor migration, growth of unemployment, social tension in society. The aggressive invasion of Ukraine by the enemy in February 2022 radically changed the lives of our citizens and affected the economic and social life of the vast majority of European countries and the world as a whole. Without addressing the many painful issues that arose during the war let us consider only one aspect – the labor market and the challenges that will shape our lives in the near future. Today the labor market cannot be considered only at the national level; it is a global market. And if we want equitable economic and social partnership we must be prepared for the challenges of the present. Therefore it is important to analyze the place of Ukraine in the international rankings of competitiveness, to evaluate the indicators that reduce this level, to anticipate and take into account all the consequences of strategic development and to influence the situation in a timely manner. And the situation in the country is not simple: forced migration abroad of professional personnel from the country, joining the ranks of the Armed Forces of Ukraine of the able-bodied youth, unstable work of many enterprises. However, life goes on as well as economic life.

Business is doing everything possible to save the company and continue its activities. What we need to prepare for as we are experiencing the biggest crisis in the labor market of Ukraine in the last thirty years. The second year of the war demonstrates to us that the labor market which has shrunk 15 times compared to the pre-war year is adapting and recovering, showing a certain revival.

Key words: competitiveness of economy; labor market determinants; socio-economic development of the country; world indices of country development; competitiveness of Ukraine.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Vidbudova Ukrainy: pryntsypy ta polityka, Yu. Horodnichenko, I. Solohub, B. Veder di Mauro, Red. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [2] Holovni trendy rynku pratsi u 2023 rotsi. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://biz.ligazakon.net/news/216536_trendi-rinku-prats-v-ukran---2023 Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [3] E. Zhirij, Rynok truda v Ukraine: kogo ishchut robotodateli i chto predlagayut. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.unian.net/economics/other/rynok-truda-v-ukraine-kogo-ishchut-rabotodateli-i-chto-predlagayut-poslednie-novosti-amp-11961825.html> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [4] O. S. Kvasha, «Rynok pratsi v Ukraini: analiz suchasnoho stanu ta perspektyvy», Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, vyp. 22, s. 1074–1079, 2018.
- [5] Maibutnie rynku pratsi. Protyborstvo tendentsii, yaki budut formuvaty roboche seredovyshe v 2030 rotsi. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future-ukr.pdf> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [6] O. Mantur-Chubata, L. Vahanova, «Rynok pratsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu», Ekonomika i rehion, № 2(85), s. 81–87, 2022.
- [7] O. H. Marchuk, «Statystychnе doslidzhennia rynku pratsi v Ukraini», Ekonomichni nauky, № 9(49), s. 541, 2017.
- [8] I. L. Petrova, «Innovatsiinyi sehment rynku pratsi: otsinka tendentsii ta perspektyvy», Demohrafiia ta sotsialna ekonomika, № 1(32), s. 166–180, 2018.

- [9] O. Pyshchulina, K. Markevych, Rynok pratsi v umovakh viiny: osnovni tendentsii ta napriamy stabilizatsii. 2022. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [10] The IMD World Competitiveness Ranking. [Online]. Available: <https://worldcompetitiveness.imd.org/rankings/wcy> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [11] Rynok pratsi Ukrainy: sohodennia i tendentsii maibutnoho. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://eba.com.ua/rynok-pratsi-ukrayiny-sogodennya-i-tendentsiyi-majbutnogo/> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [12] O. Savytskyi, Vplyv viiny: shcho vidbuvaietsia na ukrainskomu rynku pratsi. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.dw.com/uk/try-misiatsi-viiny-shcho-vidbuvaietsia-na-ukrainskomu-rynku-pratsi-a-62052011/a-62052011> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [13] Ukraina u tsyfrakh 2021. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_Ukraine%20in%20figures_21u.pdf Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [14] Suchasni tendentsii rozvytku rynku pratsi v Ukraini / N. H. Dzhyncharadze, O. V. Bokov, O. Yu. Hulevych, T. B. Vitriak, I. V. Shostak, H. T. Kulikov, D. O. Krasivskyi, N. V. Savchenko, O. O. Savenko, L. Y. Litvinchuk. Kyiv, Ukraina: IPK DSZU, 2018.
- [15] Ukrainskyi rynek pratsi: imperatyvy ta mozhlyvosti zmin, I. L. Petrovoi, V. V. Blyzniuk, Red. Kyiv, 2018. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://ief.org.ua/docs/mg/306.pdf> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [16] Profspilka pratsivnykiv osvity i nauky Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://pon.org.ua/novyny/10026-razom-zarady-peremogy-ta-vidnovlennia-krainy-rezultaty-doslidzhennia-potreb-rynku-praci.html> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [17] V. Filatov, «Iak zminytsia rynek pratsi v Ukraini cherez viinu», Ekonomichna pravda. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/1/685047/> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [18] European Business Association. [Online]. Available: <https://eba.com.ua> Data zvernennia: Berez. 10, 2023
- [19] I. Petrova, Rynok pratsi Ukrainy: superechnosti funktsionuvannia i perspektyvy rozvytku. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/petrova_0001.pdf Data zvernennia: Berez. 10, 2023.

- [20] Yakoju maie buty Ukraina pislia peremohy? Spilnyi dokument ekspertiv «Bachennia Ukrainy 2030». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://ces.org.ua/ukraine-after-victory/> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.
- [21] World economic forum. [Online]. Available: <http://weforum.org/> Data zvernennia: Berez. 10, 2023.

*Стаття надійшла до редакції
23 березня 2023 року*